

Tổ chức Bộ Công Chánh PHÁP

Và Trường học Bộ Công Chánh

Trần văn Thu

Trần Văn Thu với ý kiến bổ túc của Hoa Trường Xuân và Đỗ Hữu Hứa

Tôi vừa nhận Lá Thư AHCC số 105 thì xảy ra việc Anh Trương Như Bích, người đứng mũi chịu sào của Ái Hữu trên nước Pháp, đột ngột ra đi. Dự đám tang, tôi nhận thấy các anh thân hữu trường Công Nghệ/Phú Thọ Châu Tùng Thiện, Vũ Đình Thuần, Đoàn Trần Nghị CCHK, Nguyễn Xuân Lang HKDS, Hoa Trường Xuân, Đỗ Hữu Hứa, Tôn Thất Thiện và có thể có các anh chị em khác mà tôi không nhìn ra, và tôi. Tin buồn này chưa nguôi thì được tin Anh Hà Minh Lý/STC ở Lyon, 450 km phía Nam Paris, lại từ trần ngày 10/4/2016. Tôi xin trả lời Anh Nguyễn Công Thuần câu Anh hỏi “Anh có duyên hay nợ với Công Chánh?” bằng một câu học từ xưa “Bầu ơi, thương lấy bí cùng, tuy rằng khác giống nhưng chung một giàn”. Giàn đó trên một mảnh đất chung tại Phú Thọ và có một Vị Giám Đốc đáng kính phục chung. Ngoài ra, có bài “Ý Nghĩa Ngày Hẹn của Ái Hữu Công Chánh” của Anh Trương Hữu Lượng đầy tình cảm gắn bó giữa ái hữu chúng ta.

Ái Hữu của chúng ta mang tên ngắn ngủi Công Chánh vì hầu hết anh chị em xuất thân từ các trường ở Trung Tâm Phú Thọ, các trường của Bộ Công Chánh hay Bộ Giáo Dục hay tư thực liên hệ đến Công Chánh của Pháp, như là Ecole Spéciale des Travaux Publics Paris gồm 4 trường Travaux Publics, Bâtiments, Mécanique, Topographes et Géomètres, kể cả những ai phục vụ Điền Địa, Địa Dư, Bưu Điện, Viễn Thông, Y Tế, Thủy Nông ... Tôi xin anh chị em cho phép tôi bổ túc bài của Anh Trương Hữu Lượng, một là Công Chánh còn thêm Căn Cứ Hàng Không và Điện Lực, hai là các cơ quan **Vận Tải** như Hoà Xa, Lộ Vận, Thủy Vận, Hàng Không Dân Sự, Công Ty Hàng Không VN, và Khí Tượng, mà có thời tách ra cùng với

Bưu Điện và Viễn Thông thành Bộ Giao Thông Vận Tải.

Anh Bích và tôi, tuy khác ngành chuyên môn nhưng có chung đường đời tương tự. Chúng tôi đồng học ở Pháp, đang có việc làm, lập gia đình ở Pháp và đều trở về Việt Nam phục vụ trước 1975. Anh Bích trở lại Pháp, lớn tuổi rồi không tìm được việc làm thì có bạn giới thiệu vào làm việc cho nhà nước cũng như một số các Anh em khác và tôi cũng tương tự. Ra tù, tôi cũng phải tìm đường trở lại Pháp. Sau thời gian dài thất nghiệp vì hăng tư chê tôi quá lớn tuổi, trường học cũ biểu tôi tái xuất giảng hồ trong nhóm trẻ trong nhà nước hay xí nghiệp Chánh Phủ trong dẫn thủy nhập điền, cắm đường dây điện cao thế trên núi.

Tôi lại xin trường học đem tôi vào Viện Địa Dư Quốc Gia, (Institut Géographique National) dưới quyền bạn cũ đồng hơn nơi khác, cho họ bảo vệ, vì ra tù tôi hoá ra lắm cần. Làm việc 20 năm, vẫn không được quyền thành công chức. Mấy năm đầu phục vụ trên công trường núi rừng Pháp Quốc Hải Ngoại Antilles, Guyane ..., lúc này lương bổng tôi khá cao và tiền hưu trí được tính gấp đôi. Lớn tuổi, “được” đưa về làm kế toán, tính giá vốn sản phẩm và công trường, lời lỗ, comptabilité analytique, hoá đơn mua bán với các nhà cung cấp và khách hàng, ở các “khu” Địa Dư Nancy, Lyon, Bordeaux ... xa gia đình, trước khi được về Paris để tiếp tục công việc đó tại trụ sở trung ương và hưu trí. Tôi nhận thấy các Anh đã học ở Pháp trong ngành Hàng Không đều có chỗ làm tốt vì các Anh đều **trở lại Pháp năm 1975**, lúc ấy Pháp chẳng những dễ dãi trong việc nhận người Việt vào nhà nước mà không đòi hỏi phải có Pháp tịch như khi vào các trường học của Bộ Công Chánh mà còn giúp đỡ cho các Anh chuộc lại tiền hưu trí đóng trước 1975

ở xứ Việt. Đến năm 1977 thì biện pháp ân huệ này chấm dứt.

Còn các Anh học ở Phú Thọ ra sao? **Muôn vàn khó khăn hơn ở Huê Kỳ.** Ít có Anh Chị lớn tuổi nào có **phương tiện tài chánh** để học bổ túc chuyên môn, hoặc nhứt là can đảm để theo học Đại Học buổi tối, Conservatoire National des Arts et Métiers, mọi ngành, trên toàn nước Pháp, mà bằng cấp kỹ sư được xí nghiệp đánh giá cao vì ý chí can trường của học viên. Ở Pháp, có bằng cấp “Ingénieur Diplômé par l’Etat” tương đương với bằng EIT, engineer in training, và PE, professional engineer, của Huê Kỳ song phải được **thượng cấp có trình độ cao giới thiệu mới được thi** cho nên người Việt có bằng này đều tới Pháp từ **“thuở còn thơ”**, chớ không phải “già” như mấy Anh Em chúng ta chạy giặc qua Huê Kỳ. Lại còn có bằng cấp “Ingénieur Professionnel”, phải được **chủ nhơn giới thiệu** là từng chỉ huy đội ngũ kỹ sư tốt nghiệp “trường lớn”. Vì thế, tôi thấy phần đông Anh Em qua Pháp từ 1975 quá 40 tuổi đều gặp khó khăn. Pháp không nhìn nhận bằng cấp Phú Thọ để thu dụng, song các **trường học “chuyên môn sau kỹ sư” của Pháp lại nhìn nhận bằng cấp đó để cho học thêm**, như ngày xưa có các đại ca sang Pháp học Kiều Lộ, Không Vận, Địa Dư và về nước làm Chánh Kỹ Sư, vì thế mà **các Anh Phú Thọ trẻ đều học thêm và được công ăn việc làm tốt.** Ngoài ra còn có bằng cấp “Ingénieur Européen” do Hội Đồng Kỹ Sư của Cộng Đồng Âu Châu cấp. Một việc đáng tiếc hơn nữa là từ khởi đầu, chúng ta có nhiều nhóm Ái Hữu khác nhau: công chánh, hàng không, kiến trúc. Nay thì cả ba nhóm đều “tàn lụi”. Con chúng ta, học hành và thành công đủ nghề, kể cả liên quan đến công chánh, nhưng không tham gia Ái Hữu. Tôi chỉ thấy duy nhứt có một cậu, trong hai cậu nghề kiều lộ, con của Chị Cao Tấn Tài, chớ Mẹ, đến dự các cuộc họp mặt. Còn chính ba người con của tôi, một cô trong Hàng Không Dân Sự Toulouse, một cô Địa Dư Paris, một cậu trong Gia Cư thủ đô Paris cũng không màng theo nhóm Ái Hữu của Cha.

Tôi rất tiếc các Vị tiền bối và đàn anh Công Chánh của chúng ta, ngoài tài liệu quý giá về

lịch sử của Trường Công Chánh, chưa có ý kiến kể lại lịch sử của tổ chức Công Chánh VNCH. Chính cái tổ chức này là sợi dây cột chặt sự gắn bó của ái hữu chúng ta. Tuy tôi thấy và biết ít hơn đàn anh, song tôi cố kể lại bỏ tấc để có một tài liệu dù thiếu sót, mặc dầu **trí nhớ tôi đã loãng rất nhiều nên tôi viết nhiều tên họ, danh từ và số lượng sai.**

Bộ Công Chánh VN, từ khi Cụ Lưu Văn Lang, Chánh Phủ Trần Trọng Kim 1945, thành lập, vẫn tựa theo mẫu tổ chức đương thời của Pháp. Thế cho nên, tôi xin phép kể chuyện nước Pháp mà nước Việt, từ trước 1975, cũng gần như tương tự..

Năm 1945, khi Đồng Minh đánh đuổi Đức ra khỏi xứ Pháp. Chủ tịch De Gaulle giao phó cho Ông Ollivier GUICHARD, rất danh tiếng, thành lập Bộ Công Chánh với nhiệm vụ to lớn gọi là **“chỉnh trang lãnh thổ”** (aménagement du territoire), bao gồm :

- thứ nhứt, xây dựng hạ tầng cơ sở, infrastructure, đường sá, cầu cống, phi trường, đường xe lửa, thương cảng biển và sông, bảo vệ bờ biển và bờ sông, quy hoạch sử dụng đất đai, thiết kế đô thị, plan directeur et d’occupation du sol, xây cất nhà cửa cho dân nghèo ở, luật lệ gia cư
- thứ nhì là vận tải, hỏa xa, hàng không, hàng hải, hàng hà và lộ vận,
- thứ ba là các cơ quan yểm trợ hoạt động trong nước : khí tượng, météorologie, địa dư, institut géographique national, IGN,
- và thứ tư là các trường học vừa đào tạo công chức “phục vụ cho Bộ Công Chánh, vừa đào tạo chuyên viên cho xí nghiệptư. Các trường này gồm có Ecole Nationale des Ponts et Chaussées, Ecole Nationale des Travaux Publics, (2015 thêm Ecole Nationale d’Ingénieurs des Travaux Maritimes, Ecole Nationale Supérieure des Mines de Douai), và các trường sau đây đào tạo 2 cấp kỹ sư, hậu Polytechnique và hậu mathématiques spéciales : Ecole Nationale de la Météorologie, Ecole Nationale de l’Aviation Civile, Ecole Nationale des Sciences Géographiques,

Ecole Nationale des Inscriptions Maritimes sau cử nhơn luật, của Anh Trương Như Tảng và vài anh đi trước mà tôi quên tên, và nhiều Ecoles Nationales de la Marine Marchande.

Muốn được làm công chức của Bộ Công Chánh phải hội đủ hai điều kiện, thứ nhất phải có Pháp tịch khi thi vào trường, thứ hai là thi vào đậu cao nhất. Vì thế mà Cụ Hoàng Xuân Hãn đậu cao vào Polytechnique, xếp hạng cao khi vào và ra Ponts et Chaussées, nhưng không được làm công chức Công Chánh, kể cả tại Hà Nội. Bên Giáo Dục không buộc điều kiện đó nên Cụ được làm giáo sư mặc dầu đậu thạc sĩ toán với hạng bis dành cho ngoại quốc. **Một trong hai đại giảng đường trường Ponts et Chaussées mang tên Hoàng Xuân Hãn.** Một danh dự cho người Việt. Ông Ghosn, người Liban, vào và ra Polytechnique hạng zéro bis, trên anh hạng 1 Pháp, vào và ra trường Mines cũng hạng zéro bis, không được làm công chức song hiện nay Ông “chi” được lên đến chức Chủ Tịch Tổng Giám Đốc hai Hãng Xe hơi Renault Pháp và Nissan Nhật Bản mà thôi. Ông Schuruk, người Ba Lan, chủ tịch hãng viễn thông Lucent xưa của Pháp, nay là của Huê Kỳ cũng thế. Hai Ông “chi” lãnh có 7.000.000 euros/năm, tương đương 8.500.000 đô la. Hiện nay, **“lạ kỳ” là tất cả các kỹ sư công chức, cựu Polytechnique, học các trường của Bộ Công Chánh, đều mang danh Ingénieur des Ponts et Chaussées, không có ghi chú Météorologie hay Aviation Civile ...**Các kỹ sư mọi ngành cấp “công tác” thì còn ghi “chuyên môn” địa dư, khí tượng ... trong khi chờ đợi tương lai **tất cả sẽ được gọi là kỹ sư công chánh.**

Nước Pháp chỉ nhận được **2 giải Nobel về kinh tế**, không phải giáo sư kinh tế Đại Học được thưởng mà Ông thứ nhất, cách đây mười năm là kỹ sư giáo sư trường Mines de Paris và Ông thứ hai là kỹ sư Ponts et Chaussées trong năm 2015. Tôi quên tên hai Vị này mà tôi có kê trong những bài trước.

Từ năm 2010, vì nhu cầu **chỉnh trang lãnh thổ và bảo vệ môi trường** lên cao nên Institut

Géographique National (IGN) thuộc Bộ Công Chánh và Direction de l'Inventaire Forestier National (IFN) xưa kia thuộc Bộ Canh Nông, sát nhập lại thành Institut National des Informations Géographiques et Forestières, thuộc Bộ Công Chánh. Ngoài ra, ba văn phòng của ba Ông Tổng Giám Đốc Địa Dư và Thống Kế Rừng, Khí Tượng của Bộ Công Chánh và Thủy Đạo, bản đồ biển, thuộc Bộ Quốc Phòng chiếm chung một tầng lầu của Viện Địa Dư cũ để cho Ba Ông ấy gặp gỡ và tham khảo nhau thường xuyên.

Hai trường học Ecole Nationale des Ponts et Chaussées và Ecole Nationale des Sciences Géographiques dời ra ngoại ô Paris và cất chung một toà nhà chia đôi nhưng có nhiều bộ phận chung hồ tương.

Năm 2016, Bộ Công Chánh Pháp biến thành **Ministère de l'Environnement, de l'Energie et de la Mer**, sắp hạng 2 trong Chánh Phủ sau Bộ Ngoại Giao, trên các Bộ Tư Pháp và Nội Vụ. Tổng Trưởng là Bà Ségolène Royal, đồng khoá trường Quốc Gia Hành Chánh và là người tình nhơn thứ nhất có bốn con, trong bốn người tình rất giàu và có địa vị, không cưới của Tổng Thống d'Hollande, đặc biệt phụ trách giao thiệp quốc tế về thời tiết, COP 21. Bộ Trưởng phụ tá thứ nhất phụ trách “năng lượng và biển” trách nhiệm điện, nhiên liệu, sông, biển, gió, hàng hải và lãnh hải. trong đó có vận tải hàng không, xe cộ, hoả xa, tàu thuyền, biển và ngư nghiệp. Lãnh hải của Pháp rộng thứ nhì trên thế giới, sau lãnh hải Huê Kỳ, nhờ lãnh thổ Pháp Quốc Hải Ngoại, Antilles, Réunion, Tahiti, Polynésie/Tahiti, một phần Bắc Cực, một phần Nam Cực, ... và nhất là một hòn đảo rất nhỏ chiến lược chỉ có mười dân “được phép” ở trồng rau, nuôi bò và trừu cung cấp cho hải quân và chỉ có chuyên viên chánh trị thế giới mới biết: đảo Kerguelens giữa Ấn Độ Dương, cũng như Huê Kỳ có tại đây đảo Diégo Garcia và Anh có quần đảo British Indian Ocean Islands, cực kỳ quan trọng trong địa dư chánh trị, géopolitique. Bộ Trưởng phụ tá thứ hai phụ trách về đất đai, khí hậu và bảo vệ sinh vật học, thảo mộc. Pháp có cơ quan bảo vệ bờ biển tên là “Conservatoire du littoral”, bờ sông,

và cơ quan bảo vệ núi rừng “Conseil National pour le Développement, l’Aménagement et de la Protection de la Montagne”, và cơ quan bảo vệ ô nhiễm không khí, cả ba rất quan trọng.

Phân quyền và tản quyền của Pháp. Nước Pháp của chúng tôi có một **tỷ lệ số công chức** trong phân quyền và tản quyền/**số dân chúng cao nhất thế giới**. 5 triệu rưỡi công chức cho 60 triệu dân, vì hệ thống phân lãnh thổ Pháp có nhiều tầng lớp nhứt so với Huê Lý, Anh, Đức, Úc Châu, ...: 22 vùng (regions), nay vừa giảm còn 15 vùng, 98 tỉnh nội địa, 4 tỉnh hải ngoại và Mayotte cựu thuộc địa nghèo nàn của Đức không chịu độc lập và đòi thành tỉnh hải ngoại thứ 5 để buộc “mẫu quốc Pháp” nuôi dân, quận, sous-préfecture, 37708 xã, communes, và lãnh thổ hải ngoại như Nouvelle Calédonie, 1 phần Bắc Cực, 1 phần Nam Cực, Saint-Pierre-et-Miquelon, Polynésie/Tahiti đảo chiến lược Kerguelens. Về **phân quyền**, nước Pháp chúng tôi có một tổ chức dân cử với tỷ lệ dân cử/dân số cao nhất thế giới, thượng nghị sĩ xxx trăm vị, dân biểu xxx trăm vị, xxx dân cử vùng, régions, nay số vùng vừa giảm còn 15 cho rộng lớn bằng vùng của nước Đức bên cạnh, xxx vị dân cử 101 tỉnh, départements, xxx vị dân cử 37,708 xã communes xxx vị, trên lãnh thổ 550,000 cây số vuông.. Vì có quá nhiều xã quá nhỏ nên đầu tư phương tiện, xe chở rất, nhà máy nước uống... tốn hao nên người Pháp chế ra thêm một tầng địa phương gọi là “tập hợp xã”, communautés de communes, để tăng năng suất đầu tư phương tiện. Còn nhiều chi tiết khác nữa ... Về **tản quyền**, lối trước năm 2000, nhà nước Pháp rất tập trung, dân cử địa phương không có quyền hành rộng rãi như tại Huê kỳ, Anh, Đức, Úc Châu, ... Thế nên quyền hạn các tổng trưởng rất cao. Năm 1958, Tổng Thống De Gaulle muốn **tản quyền hơn nữa**, trưng cầu dân ý không bằng lòng, Ông phải từ chức. Thời bấy giờ, mỗi vùng của Pháp có, không phải một “khu” công chánh, mà một “nhà” công chánh gọi là Centre d’Études Techniques de l’Équipement (CETE) đây kỹ sư chuyên về nghiên cứu và đứng đầu là một vị giám đốc. Mỗi tỉnh có, không phải một “ty” công chánh, mà một “nhà” công chánh đứng đầu là một

giám đốc, có nhiều sở (services), nhiều ty (departments), nhiều phòng (bureau), và xxx nhơn viên. **Nha công chánh địa phương phụ trách “bảo trì” tất cả công trình** đường sá, đường hầm, nhà cửa, bờ sông, đèn phares ngoài biển ...

Mỗi hải cảng, Marseille, Dunkerque ..., mỗi giang cảng, Paris, Rouen, ... có một tổng giám đốc hay giám đốc.

Cả nước Pháp có mười Laboratoires des Ponts et Chaussées, mỗi cái có một giám đốc. Cả nước Pháp có một Service d’Études des Tunnels, đứng đầu là một giám đốc. Cả nước Pháp có một Service des Phares, chuyên môn công trình nặng đèn phares. Cả nước Pháp có v.v... **Hàng trăm** ông giám đốc kể trên đều **trực tiếp** dưới quyền Ông Tổng Trưởng. Ngoài ra, Bộ CC còn Hoả Xa, Viện Địa Dư, Khí Tượng, Hàng Không Dân Sự ... đứng đầu là một vị tổng giám đốc với nhiều giám đốc khu địa phương trực thuộc. Mỗi cơ quan chia ra Nha (directions), Sở (services), Ty (departments), Phòng (bureau).

Công chức phải có **Pháp Tịch** trước khi thi vào trường và **đậu cao nhất**. Chuyên viên thì có **cán sự**, technicien, tú tài thi tuyển học 2 năm, trên thực tế toàn là thí sinh thi rớt trường kỹ sư hay đã có cử nhơn. Trên cán sự thì có **kỹ sư công tác**, ingénieur des travaux, thí sinh có tú tài rồi học 2 năm dự bị, thi tuyển đậu thì học 3 năm. Trên thực tế, thí sinh đều vừa thi hỏng vào các trường gọi là “lớn”, grandes écoles, Polytechnique, Ponts et Chaussées, Centrale, Sup Élec ... Trên kỹ sư công tác thì có **kỹ sư**, ingénieur, Muốn vào trường thì phải có Pháp Tịch, vào và ra cao nhất trường Polytechnique, trường này là trường kỹ sư sĩ quan thuộc Bộ Quốc Phòng. Kỹ sư “trường lớn” không phải công chức phải mang danh “ingénieur civil”. Trong nhà nước, cán sự lên cao nhất là tới chức chủ sự. Kỹ sư công tác lên cao nhất là chánh sự vụ. Trên nữa thì phải là kỹ sư, cựu Polytechnique. Cũng như bên Huê Kỳ, qua Westpoint để lên giám đốc, ở Pháp thì phi Polytechnique, hay Quốc Gia Hành Chánh, bắt thành giám đốc trong nhà nước. Tất cả các

trường công chức kỹ sư công tác của Bộ Công Chánh đều thi tuyển chung. Đâu cao nhất thường chọn Hàng Không Dân Sự, rồi tới Công Chánh, rồi tới Khí Tượng, sau cùng là Địa Dư. Tuy nhiên, hầu hết con, phụ nữ cũng thế như con tôi, của quân nhơn, nhà thám hiểm, giáo sư sử địa đều chọn trường Địa Dư. Tôi xin phép kể thí dụ trường hợp điển hình của con tôi. Ra trường vừa 1 năm thì làm chủ sự tại Viện Địa Dư/Rừng hình như 5 năm, đồng thời dạy và làm giám khảo luận án chính trang lãnh thổ ở đại học. Chưa lên cấp trưởng ty như mọi người thì Trung ương Bộ Công Chánh gọi lên làm phụ tá chánh sự vụ hình như 3 năm, rồi thì được lên chánh sự vụ, rất nhanh chóng làm mình tưởng tương lai sẽ lên như điều. Khi có một Bộ nào khác trong Chánh Phủ mở cơ sở cần dùng chuyên môn thì con tôi xin liền đến cơ sở mới để anh phụ tá thay thế, nếu không thì không biết đến bao giờ anh phụ tá mới có chức chánh sự vụ. Con tôi di chuyển qua Bộ Giáo Dục, Bộ Y tế và nay sa vào Bộ Pháp Quốc Hải Ngoại. Như vậy thì tương lai kỹ sư công tác phải dừng lại ở chức chánh sự vụ như thông lệ. Kỹ sư chánh sự vụ thượng cấp của tôi khi lên giám đốc phải đổi sang cơ quan khác, bảo vệ môi trường, laboratoire des ponts et chaussées, hoá xa, công chánh tỉnh Tổng giám đốc Viện Địa Dư/Rừng từ 20 năm nay toàn là kỹ sư kiều lộ, kỹ sư hàng không dân sự, không có kỹ sư địa dư. VNCH chúng ta đã đi trước nước Pháp. Cụ kỹ sư Kiều Lộ mà tôi quên tên, được Tổng Thống Ngô Đình Diệm bổ nhiệm làm Thống Đốc Ngân Hàng Quốc Gia đầu tiên. Cụ Huỳnh Văn Diễm, kỹ sư Ecole Centrale des Arts et Manufactures làm Tổng Giám Đốc Kế Hoạch Quốc Gia đầu tiên. Cụ Nguyễn Văn Dinh, kỹ sư Hàm Mỏ làm Tổng Giám Đốc Kiều Lộ đầu tiên, Cụ Nguyễn Văn Khải, kỹ sư Hàm Mỏ, là trưởng ty, rồi trưởng khu Điền Địa Cần Thơ trước khi làm Tổng Giám Đốc Điền Địa và sau đó là Hàng Không Việt Nam, Anh Nguyễn Văn Đạt, kỹ sư Hàm Mỏ làm giám đốc Thuỷ Vận. Cụ Ngô Đình Luyện kỹ sư Centrale des Arts et Manufactures ở Điền Địa Huế trước khi ra làm chánh trị

Từ khoảng năm 2000, dân cử Pháp đòi **tản quyền**, nên các **Nha Công Chánh Tỉnh biến thành cơ quan của Tỉnh** dưới quyền Ông Chủ Tịch Hội Đồng Tỉnh. **Các quốc lộ biến thành tỉnh lộ**. Thế cho nên xa lộ và tỉnh lộ chạy ngang tỉnh giàu thì rộng đẹp thênh thang, xe chạy êm đềm, còn xa lộ và quốc lộ chạy ngang tỉnh nghèo, như tỉnh Corrèze mang đầy nợ nần mà ngày xưa đương kim Tổng Thống Hollande làm chủ tịch, thì gồ ghề đầy ổ gà

Tôi có viết ở trên là Ông Đề Đốc, Tổng Giám Đốc Thuỷ Đạo, Service Hydrographique de la Marine, có văn phòng bên cạnh văn phòng Tổng Giám Đốc Địa Dư/Rừng. Sở Thuỷ Đạo vẽ bản đồ biển và dự báo thuỷ triều cho thuỷ vận. Kỹ sư là sĩ quan Hải Quân do trường kỹ sư quân đội, có đủ mọi ngành, đào tạo. Nước Pháp có lãnh hải rộng thứ nhì trên thế giới, sau lãnh hải của Huê Kỳ. Cơ quan thuỷ đạo Pháp thuộc Hải Quân của Bộ Quốc Phòng phụ trách vẽ bản đồ biển và tiên đoán thuỷ triều. Thuỷ Đạo có nhiều môn học trùng với Trường Địa Dư. **VNCH có ty thuỷ đạo**, cấp ty khiêm tốn mà thôi, **thuộc Nha Thuỷ Vận**. Khi tôi từ Bộ Quốc Phòng đổi sang Bộ Giao Thông Vận Tải Ông Tổng Trưởng Trương Văn Thuận và Ông Đồng Lý Văn Phòng Mai Đồng Hưng có gởi tôi sang Nhựt Bản học chuyên môn Thuỷ Đạo trong 6 tháng, vì Bộ thấy tầm quan trọng của ngành này cho hiện tại Quốc Phòng và tương lai kinh tế của nước Việt có hàng ngàn km đường biển.

Trường Công Chánh VNCH đào tạo Công Chánh và Địa Chánh. Tôi xin giải thích liên hệ Công Chánh/Địa Dư/Địa Hình/Địa Chánh ở Pháp, trong nhà nước và lãnh vực tư.

Hoàng Đế Napoléon I thiết lập **Địa Chánh** mỗi làng để thu thuế điền địa. Kinh lý, ingénieur géomètre, **học luật nhiều lắm**, 1/3 chương trình, đo đạc từng làng, **xem mặt đất như bằng phẳng**, không cần biết lồi lõm cao thấp và trái đất tròn. Trong nhà nước Pháp, mấy vị kinh lý không bao giờ muốn ra khỏi Tổng Nha Thuế Vụ, vì họ lãnh phụ trội lương bổng cao lắm, thường thì cao hơn lương bổng căn bản, nhất là mấy vị quản thủ điền thổ,

conservateur des hypothèques. Đứng đầu địa chính, (cadastre), luôn luôn là đệ nhất phó tổng giám đốc thuế vụ. **Có trường Quốc Gia Địa Chánh ở Toulouse.** Lãnh vực tư thì có (géomètre expert diplômé par le gouvernement) khi vẽ và thực hiện một con đường dài, công chánh không thể dùng nhiều bản đồ địa chính, **thiếu cao độ**, ráp lại không ăn khớp vì **quả địa cầu không bằng phẳng** nên phải dùng bản đồ địa dư và dùng kỹ sư **địa hình (ingénieur topographe)**, trung gian giữa công chánh và địa dư, địa chính. Lúc đầu, nhơn loại tưởng đất là mặt bằng phẳng, kể đó tưởng tròn tựa như trái banh nên gọi là quả địa cầu, rồi nhận thấy dẹp nơi bắc cực và nam cực, (ellipsoïde), vì địa cầu quay tròn. Bây giờ mới biết, nếu sóng êm bề lạng, thì mặt nước biển cả thế giới sẽ ước hình vỏ trái cam, chỗ lõm nơi lõm, gọi là géoïde, vì trọng lực “g”. **Địa dư** phải vẽ bản đồ dựa trên các yếu tố đó để công chánh thực hiện đường hầm dài băng qua trường sơn giữa Pháp và Ý, qua biển giữa Pháp và Anh, xây cát synclotron nguyên tử bên Thụy Sĩ ... Ngoài ra, Địa Dư còn yểm trợ chính trang lãnh thổ bằng hình chụp từ máy bay và vệ tinh ... **Viện Địa Dư/Rừng của Pháp, vừa tính toán và vẽ lại tất cả bản đồ địa chính cho ăn khớp nhau dựa trên hệ thống điểm tựa địa dư, gọi là cadastre normalisé**, theo lời yêu cầu của Bộ Tài Chánh Pháp và Tổ Chức Cộng Đồng Âu Châu. Vì thế cho nên, ngoài Bộ Công Chánh, bên cạnh hầu hết các **trường công chánh** của Bộ Giáo Dục, như Ecole Nationale des Arts et Industries de Strasbourg hay trường tư như Ecole Spéciale des Travaux Publics Paris, đều có **trường địa hình và kinh lý**.

Tôi kết luận bài này bằng mơ ước thời trẻ của tôi mà đến nay không dám thố lộ. Khi mới ra làm công chức VNCH, tôi nghĩ rằng đất nước ta nghèo, nên tập trung phương tiện để phục vụ Quốc Phòng và Kinh Tế, tôi ước mơ nước Việt có **một** cơ quan tập trung **Địa Dư/Thủy Đạo** với một vị Giám Đốc lớn tuổi đầy uy tín và tin cậy tôi. Khi đến Thủy Vận, tôi mơ ước tung hoành trong **thủy đạo** mới mẻ trên biển với học trò của tôi trong trường Công Chánh, dưới quyền một **chuyên viên kinh tế**

phụ tá Thủy Vận, biển và sông ngòi, của Tổng Trưởng Công Chánh, giống như ở Pháp, từ 1945. Để bắt đầu, tôi nghĩ đến nền tảng Thủy Vận nước Việt, phải có 5 ngành; kinh tế trước nhất, thủy đạo, “hải cảng, giang cảng và ngư cảng”, hải đăng, đào vét bảo vệ sông kinh rạch, còn bờ biển để cơ quan khác phụ trách. Ngoài ra, trường Hàng Hải Phú Thọ có thêm ngành Inscriptions Maritimes.

Nhưng, thành sự tại thiên. Nghề nghiệp tôi kết thúc giữa kế toán viên người Pháp.

Nha Địa Dư Quốc Gia - Dalat

Cuối cùng, tôi xin nghiêng mình trước những Vị đã mở đường trong nghề nghiệp của tôi tại nước Việt và đã tử vong vì chiến tranh vừa qua:

- Đại Tá Kỹ Sư Địa Dư Nguyễn Văn Khải, Giám Đốc Nha Địa Dư Quốc Gia
- Trung Tá Kỹ Sư Địa Dư Đặng Vũ Ruyên, Phó Giám Đốc Nha Địa Dư Quốc Gia
- Cụ Trần Ngọc Oánh, Giám Đốc Nha Thủy Vận
- Anh Lê Văn Danh, giảng viên tại Trường Công Chánh
- Còn những người khác mà tôi rất tiếc vì đã mất tin tức.

Anh Lê Văn Danh và tôi đã có chung những ý kiến về ngành Địa Hình và Địa Chánh đào tạo chuyên viên công chức và lãnh vực tư, và cả thủy đạo. Chúng tôi chờ Anh Danh đi Pháp học 3 năm về nước sẽ trình lên Thượng Cấp xin thực hiện. Bây giờ mới thấy là mơ ảo trước thời cuộc giặc giã của đất nước.